

Europa w obliczu zmian klimatu – raport „European Climate Risk Assessment”

Europa jest najszybciej ocieplającym się kontynentem na świecie – ocenili naukowcy z Europejskiej Agencji Środowiska w raporcie „European Climate Risk Assessment” [1], opublikowanym w marcu 2024 r. Globalne ocieplenie klimatu ma negatywne skutki, które zagrażają bezpieczeństwu ludzi, zasobom wodnym, produkcji żywności, infrastrukturze, ekosystemom i stabilności finansowej krajów UE. Autorzy raportu wskazują, że bez pilnych i zdecydowanych działań adaptacyjnych, konsekwencje zmian klimatu mogą być dla Europy katastrofalne.

Globalne zmiany w systemie klimatycznym Ziemi powodują skutki w postaci ekstremalnych zjawisk pogodowych i trwałych zmian warunków klimatycznych w regionach. Temperatury w okresie 12 miesięcy od lutego 2023 r. do stycznia 2024 r. przekroczyły poziom przedindustrialny o 1,5°C [2]. Europie, jako najszybciej ocieplającemu się kontynentowi, zagrażają fale upałów, susze, pożary i powodzie. W niektórych regionach Europy wiele negatywnych zjawisk będzie się szczególnie nasilać, w innych skutki zmian klimatu będą łagodniejsze. Niestety w ostatnich latach w Europie „pobito” kilka wieloletnich rekordów mających związek z klimatem. Jak wynika z raportu, od lat 80. XX w. ocieplenie na Starym Kontynencie było około dwukrotnie większe niż na świecie [3].

Europa w obliczu zmian klimatu

Europa Południowa jest szczególnie zagrożona upałami, suszą i pożarami, które z kolei mają negatywne skutki pod względem dostępności wody, produkcji rolnej i zdrowia ludzi. Na obszarach przybrzeżnych wzrasta zagrożenie powodzią i erozją, w szczególności w gęsto zaludnionych miastach. Słone wody zagrażają nisko położonym obszarom rolniczym. Europa środkowo-wschodnia z kolei jest zagrożona głównie ekstremalnymi zjawiskami – upałami, suszą i gwałtownymi opadami. Te zdarzenia stają się coraz częstsze i gwałtowniejsze, a zagrożenia z nimi związane będą w dalszym ciągu narastać w XXI wieku, nawet przy optymistycznych scenariuszach związanych z redukcją emisji gazów cieplarnianych.

Należy mieć świadomość, że konsekwencje wystąpienia zagrożeń mają charakter kaskadowy. Skutki w jednym obszarze lub sektorze pociągają ze sobą negatywne następstwa w kolejnych obszarach i sektorach. Takie kaskadowe zagrożenia mogą niestety prowadzić do kryzysów. Przykładem mogą być „megasusze” prowadzące do zachwiania bezpieczeństwa wodnego i żywnościowego, zakłóceń w infrastrukturze krytycznej, a w konsekwencji zagrożenia rynków i stabilności finansowej. Przykładem są m.in. ekstremalne opady i powodzie na dużą skalę, które miały miejsce w Niemczech i Belgii w 2021 r., gdzie odnotowano zniszczenia o wartości 44 miliardów euro czy w Słowenii w 2023 r., które doprowadziły do szkód szacowanych na około 16% krajowego PKB [4].

Warto także zwrócić uwagę na fakt, że ryzyko klimatyczne zależy również od czynników innych niż klimat. Dobrze utrzymana i odpowiednio dostosowana infrastruktura jest mniej podatna na awarie podczas ekstremalnych zdarzeń niż starzejąca się. Stabilny system usług zdrowotnych, posiadający

plany działania w zakresie ochrony zdrowia związane ze zmianami klimatu, jest mniej narażony na przedłużającą się falę upałów lub wybuch choroby zakaźnej związanej z klimatem.

Realizowane działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu

Nie można pominąć faktu, że UE i jej państwa członkowskie poczyniły znaczne postępy w ocenie ryzyka klimatycznego na poziomie krajowym oraz adaptacji do zmian klimatu. Mimo tego wdrażane polityki i podejmowane działania są opóźnione w stosunku do szybko rosnącego poziomu ryzyka klimatycznego – wynika z raportu EEA. Analizując jednak dotychczasowe postępy oraz zmianę prawodawstwa na poziomie unijnym, można dostrzec coraz większy progres w adaptacji w tym zakresie.

Europa stoi przed wyzwaniami mającymi wpływ na całe społeczeństwa oraz gospodarkę i potrzebuje pilnych działań na rzecz adaptacji do zmian klimatu na każdym poziomie zarządzania, również lokalnym czy regionalnym.

Województwo Śląskie to pierwszy samorząd w Polsce, który podjął decyzję o przygotowaniu Regionalnego Planu Adaptacji do zmian klimatu i jest to pierwszy taka inicjatywa w skali naszego kraju.

Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego opracowuje Regionalny Plan Adaptacji do zmian klimatu, w którym przeprowadzona będzie diagnoza dot. skutków zmian klimatu dla Województwa. Jest to pierwsze opracowanie tego typu na poziomie regionalnym w Polsce. W Planie tym znajdują się działania, które pomogą miastom i gminom naszego województwa w radzeniu sobie ze skutkami zmian klimatu. Zgodnie z założeniami, gotowy dokument ma zostać opracowany do września 2025 r.

W ramach opracowania Regionalnego Planu Adaptacji do zmian klimatu Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego uruchomi proces szerokiej partycypacji społecznej, który będzie miał na celu włączenie jak największej liczby interesariuszy, instytucji oraz grup społecznych. Działania te będą realizowane między innymi poprzez warsztaty oraz spotkania prowadzone w formie stacjonarnej we wszystkich czterech subregionach województwa, a także m.in. spotkania on-line czy ankietyzację.

Aby dowiedzieć się więcej o Regionalnym Planie Adaptacji, zachęcamy do śledzenia strony powietrze.slaskie.pl, gdzie będą publikowane wyniki kolejnych prac nad dokumentem.

[1] www.eea.europa.eu/en/newsroom/news/europe-is-not-prepared-for

[2] Tamże

[3] Tamże

[4] Tamże